Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΠΡΙΜΠΙΝΑ

Anton PAŽICKÝ
Θεολογική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
Θεσσαλονίκη, Ελληνική Δημοκρατία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εκκλησιαστική ιστορία της Σλοβακίας, ο ναός του Πριμπινα, ο πρώτος Χριστιανικός ναός απάντων των Σλάβων, θεωρείται ως ο πλέον σημαντικός. Βρίσκεται στο κάστρο της σημερινής πόλης της Νιτρας. Η Νιτρα είναι πόλη της δυτικής Σλοβακίας, εβρισκόμενη στους πρόποδες του όρους Ζομπορ, στην κοιλάδα του πόταμου Νιτρα. Το μεγαλύτερο μέρος της πόλης τοποθετείται πέριξ της κοιλάδας του Νίτρα στις παρυφές του Δούναβη. Ένα μικρότερο μέρος της πόλης βρίσκεται στις νοτιότερες εσχατιές του όρους Τριμπετς, και συγκεκριμένα στους πρόποδες του όρους Ζομπορ (ύψους 587 μέτρων). Τοποθετείται περίπου στα μισά μεταξύ της Σλοβακικής πρωτεύουσας, της Μπρατισλάβας (σε μια απόσταση 92 χλμ) και της κεντρικής Σλοβακικής πόλης Μπάνσκα Μπριστριτσα (σε απόσταση 118 χλμ) (εικόνα 1). Πρόκειται για την πέμπτη μεγαλύτερη πόλη στην Σλοβακία. Η Νίτρα είναι επίσης μια από τις αρχαιότερες πόλεις, και το πλέον πρώιμο πολίτικο και πολιτιστικό κέντρο της χώρας. Οι πρώτοι Σλάβοι αφίχθησαν στην εν λόγο περιοχή για πρώτη φορά τον 5ο αιώνα μ.χ. Η Νίτρα έγινε η πρωτεύουσα του πριγκιπάτου της Νίτρα το όποιο ήταν το αρχαιότερο γνωστό ανεξάρτητο κρατίδιο στην

σύγχρονη Σλοβακία. Ο ναός βρίσκεται στο κάστρο της Νιτρας (εικόνες 2, 3, 4, 29) στην παλιά πόλη της Νιτρας στην Σλοβακία.

(εικόνα 1)

(εικόνα 2)

(εικόνα 3)

(εικόνα 4)

Ο δούκας Πρίμπινα[221] (Privina, Priwina, Priuuinna) (* γύρω στο έτος 800 - † 861) (εικόνα 5) ήταν ο πρώτος ιστορικά γνωστός κυβερνήτης σλαβικών φύλων στη νοτιοδυτική Σλοβακία. Από το 825 έως 833 ήταν ο τελευταίος δούκας της ανεξάρτητης Νίτρα και από, το 840 - 861 περίπου ήταν ο πρώτος δούκας του Μπάλατον στο έδαφος της σύγχρονης Ουγγαρίας. Η σύζυγος του ήταν από την Βαυαρία.

(εικόνα 5)

Αν και ο Πρίμπινα ήταν αρχικά ειδωλολάτρης, σήμερα αυτό θεωρείται πλέον αμφισβητήσιμο.[222] Σε κάθε περίπτωση, είχε χτισθεί γύρω στο έτος 828 την πρώτη χριστιανική εκκλησία, την οποία εγκαινίασε προσωπικά ο αρχιεπίσκοπος του Σάλτσμπουργκ Αδαλράμ. Ήταν η πρώτη γνωστή εκκλησία των δυτικών και ανατολικών Σλάβων. Το γεγονός ότι ο Πρίμπινα έκτισε ένα χριστιανικό ναό ανεξάρτητα από τον γειτονικό δούκα Μοϊμιρ είναι ένα από τα αποδεικτικά της τότε χωριστής θέσης

[221] Οι κλασσικοί ιστορικοί Τσεχίας και Σλοβακίας (Palacký, Novotný, V. Kliač) γράφουν το όνομα του δούκα ως Privina, όπως το γράφανε στην εποχή του (στην επιστολή του Λουδοβίκου Γερμανού, που του την έδωσε το 860 και ονομάζεται Briuuinuson και στο Conversio Bagoariorum). Στη σημερινή εποχή γράφετε ως Pribina, όπως των ονομάζανε οι Σλάβοι. HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 9.

[222] Ο συγγραφέας του Conversio Bagoariorum αναφέρει, πως μετά την απέλαση του (το 833) τον σύστησαν στον ηγεμόνα των Φράγκων και αυτός τον βάπτισε στην πόλη Traismauer (σημερινή Ζανκτ Πέλτεν (Sankt Pölten, Αυστρία). KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ 63.

της Νίτρα. Η εκδήλωση αυτή είναι επίσης σημαντική επειδή η καθαγίαση της εκκλησίας ήταν μια πράξη που εμπίπτει στις αρμοδιότητες του επισκόπου. Υποτίθεται ότι Πρίμπινα είχε μια πολύ στενή σχέση με τον αρχιεπίσκοπο του Σάλτσμπουργκ Αδαλράμ.

Το 833 ο Μοϊμιρ, ο δούκας της γειτονικής Μοραβίας, κατακτά την Νίτρα του Πρίμπινα και την ενώνει με την δική του χώρα (εικόνα 6), η οποία έκτοτε ονομάζεται Μεγάλη Μοραβία.[223]

Μέχρι και σήμερα αυτός ο ναός ανήκει στα πιο συζητούμενα και αμφισβητούμενα κτίσματα στην Σλοβακία για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. Από το 1848, όταν ο Στούρ[224] με τους οπαδούς του άρχισαν να δημοσιεύουν άρθρα περί της Σλοβακικής ιστορίας, ξεκίνησε και η μελέτη για το ναό του Πρίμπινα ως σύμβολου της Σλοβακικής χριστιανικής ανεξαρτησίας. Η πρώτη σοβαρή αρχαιολογική μελέτη ήταν το 1930 - 1931.[225] Λόγω μεγάλης αντιχριστιανικής προπαγάνδας η οποία επικρατούσε επί του σοσιαλισμού[226] πολλοί ιστορικοί μείωναν την θέση του χριστιανισμού στην ιστορία και έμμεσα αυτή του ναού του Πρίμπινα.[227]

Η ανακαίνιση του κάστρου στη Νίτρα (από το 2007), όπου βρίσκεται αυτός ο ναός, με τις ανασκαφές επαναφέρει τις βασικές ερωτήσεις: που ήταν αυτός ο ναός, και αν ο ναός του Αγ. Εμμεράμ είναι ο ναός που έκτισε ο Πρίμπινα[228].

---

[223] Ο πρώτος που χρησιμοποιεί αυτή την ονομασία ήταν ο Κωνσταντίνος Ζ΄ ο Πορφυρογέννητος στο «Περί της Βασιλείου Τάξεως».

[224] Ľudovít Štúr (1815 - 1856) ήταν ο πιο σημαντικός εκπρόσωπος της σλοβακικής εθνικής αναγέννησης στα μέσα του 19ου αιώνα, κωδικοποιός της σλοβάκικης λογοτεχνικής γλώσσας, ένας από τους μεγαλύτερους συμμετέχοντες στην εξέγερση της Σλοβακίας τα έτη 1848-1849 και βουλευτής της Ουγγρικής βουλής το 1848 με 1849.

[225] KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ 63.

[226] Στην Τσεχοσλοβακία επικρατούσε ο σοσιαλισμός από το 1948 μέχρι και το 1989.

[227] Ο J. Cibuľka θεωρεί το ναό του Πρίμπινα ως «ξύλινο παρεκκλήσι χωρίς όνομα», βασίζοντας το στο γεγονός ότι οι Σλάβοι τότε δεν ήξεραν να χτίζουν από πέτρες και για αυτό δεν σώθηκε από το ναό τίποτα. KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ 63.

[228] ŠTURÁK, P. 2002. [online]. [2013-08-14]. *Prierez dejinami gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*, Πρεσοβ : GBF PU, 2002. σ. 6. Διατίθεται στο Διαδίκτυο: http://pulib.sk/elpub/sturak/index.htm.

(εικόνα 6)

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΠΡΙΜΠΙΝΑ

Χρονολογία, αιτιολογία ανέγερσης και η τοποθεσία

Από το Conversio Bagoariorum et Carantanorum[229] γνωρίζουμε, ότι ο Μοϊμιρ έδιωξε τον Πρίμπινα ο όποιος πήγε στον Γερμανό γείτονα του Ράτμποδ[230]. Ο Ρατμποδ τον σύστησε στον ηγεμόνα του, τον Λουδοβίκο Γερμανό, ο όποιος και τον βάπτισε. Αργότερα ο Πριμπινα παντρεύτηκε εκεί.[231] Ο Ράτμποδ τον βοήθησε να πάρει την Νίτρα πίσω[232]. Ως χριστιανός

---

[229] Το έργο γράφτηκε σκόπιμα το 871 με παραγγελία για τον Adalwin, επίσκοπο στο Σαλτσβουργ, ο όποιος ετοιμαζόταν για την μάχη κατά του Μεθόδιου και ήθελε να αποδείξει, ότι οι η Μεγάλη Μοραβία ανήκει εκκλησιαστικά στο Σαλσβουργο. HAVLÍK, L. E. 1992. *Kronika o Velké Moravě*. Μπρνο : Jota, 1992. σ. 162.

[230] "In cuius spatio temporis quidam Priwina exulatus a Mojmaro duoe Moravorum supra DantIbium, venit ad RatbodtIm, qui statim illum praesentavit domino nostro regi Hludovico. Et suo iussu fide instructus baptizatus est íη ecc!esia s. Martini loco Treisma nuncupato, curte videlicet pertinenti ad sedem Iuvavensem." Hodal 1930, 10

[231] Το όνομα της συζύγου δεν είναι γνωστό. Ο υιός του ονομαζόταν Kocel, από το γερμανικό Chozil. KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ. 66.

[232] SEGEŠ, V. – VIŠVÁDER, F. 1998. *Kniha kráľov*. Μπρατισλάβα : ComExis, 1998. σ. 21.

έκτισε το πρώτο ναό στο κάστρο του. Το ναό το εγκαινίασε ο Αδαλράμ[233] το 828[234].

Από της ανασκαφές που άρχισε η Τσεχοσλοβακική κυβέρνηση το 1930[235] οι αρχαιολόγοι ψάξανε επιπρόσθετα για άλλες πιθανές τοποθεσίες και στα γειτονικά κάστρα του Πρίμπινα, κοντά στην Νίτρα. Στις 22. 7. 2007 οι αρχαιολόγοι βρήκανε κομμάτια από σοβάδες που χρονολογούνται στο 9ο αιώνα μ.χ. και διαπίστωσαν ότι προσπάθειες που είχαν γίνει για περαιτέρω προέκταση του ναού στον 12ο – 13ο αιώνα, καταστρέψανε τους περισσότερους, έως τότε σωσμένους τοίχους του ναού[236].

Ο Kučera, αν και αμφισβητεί ότι ο ναός βρίσκεται στο κάστρο της Νίτρας σημειώνει, ότι όλα τα υπόλοιπα κάστρα και η περιούσια του Πρίμπινα καταστράφηκαν / ισοπεδώθηκαν από τον Μοϊμιρ στην δεύτερη του προσπάθεια για κατάληψη της Νίτρας[237]. Ως χριστιανός όμως τον λιθόκτιστο ναό δεν τον πείραξε.

---

[233] Ο Αδαλράμ ήταν αρχιδιάκονος του αρχιεπίσκοπου Σαλτσβουργου, του Αρνο, μετά το θάνατό του έγινε διάδοχος του 822-836. Χειροτονήθηκε 1η. Δεκεμβρίου το 822, στη συνέχεια πήγαινε το 824 στη Ρώμη, 13. Νοέμβριου έλαβε από τον Πάπα Ευγένιου Β`ενα πάλλιον. Κατά το έτος 829 είχε μια σύγκρουση με τον επίσκοπο του Πάσσαου για την ηγεμονία στην Πανονία. Για θέματα των Σλάβων είχε επίσκοπο βοηθό, τον Όττο. Πέθανε το 836. HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 11.

[234] Ο Kučera όμως θεωρεί, ότι ο Αδαλράμ δεν πήγε σκόπιμα στον Πρίμπινα, αλλά εγκαινίασε το ναό όταν συνόδευε τον Λουδοβίκο Γερμανό στην επιδρομή κατά των Βουλγάρων το 828. Οπότε δεν έχουμε απόδειξη στενών σχέσεων μεταξύ Αδαλράμ και Πρίμπινα. KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ. 65.

[235] Οι ανασκαφές άρχισαν αρχικά να υποστηρίξουν το νέο Τσεχοσλοβακικό κράτος, ως κράτος του «αρχαίου Τσεχοσλοβακικού έθνος». Βρέθηκε τότε σε ένα μέρος κοντά στην βάση του ναού ο τάφος, που τότε θεωρήθηκε ως τάφος από τον 11. αιώνα. Οι ανασκαφές σταμάτησαν λόγο εορτασμού της εγκαίνια του ναού το 1933, που προκάλεσαν αναταραχές, επειδή οι πολιτικοί της ρωμαιοκαθολικής δεξιάς φώναζαν κατά της Τσεχοσλοβακίας και ζητούσαν την ανεξαρτησία της Σλοβακίας. Μετά το πόλεμο οι κουμουνιστές υποστήριξαν την θεωρία, ότι ο τάφος είναι από τον 11. αιώνα, οπότε ο ναός είναι νεότερος και δεν είναι του Πρίμπινα. KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ. 65-67.

[236] Οι αρχαιολογικές ανασκαφές δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί, και γι' αυτό τον λόγο δεν υπάρχει ακόμα επίσημη έκδοση αποτελεσμάτων των ανασκαφών. Δια τους άνωθεν λογούς, η εν λόγο πληροφόρηση έχει προελθει από δημοσίευση που αναφέρει η εφημερίδα SME [online]. [2013-07-22]. Διατίθεται στο Διαδίκτυο: http://www.sme.sk/c/3986670/v-nitre-nasli-maltu-mozno-z-pribinovho-kostola.html.

[237] Ο Πρίμπινα είχε κάποιο προσωπικό πρόβλημα με τον προστάτη του τον Ράτμποδ ο όποιος τον ανάγκασε να αφήσει την Νίτρα και να φύγει στην Βουλγαρία (τότε Πανονια). Ο Kučera θεωρεί, ότι ο Ράτμποδ περίμενε από τον Πρίμπινα περισσότερο ζήλο στο χριστιανισμό του λαού το Πρίμπινα. Ο Μοϊμιρ βαπτίσθηκε και με την υποστήριξη του επίσκοπου Ρεγινχάρδ

Όταν ο Ράτμποδ πήγε τον Πρίμπινα στον Λουδοβίκο, τον έφερε στο Ρεγενσβούργο στο ναό (εικόνα 8) του Αγ. Εμμεράμ (εικόνα 7)[238]. Ύστερα ο Πρίμπινα για να ευχαριστήσει τους καινούργιους προστάτες του, και ως τοπικός δούκας, βλέποντας τα μεγαλεία του Λουδοβίκου, τα όποια μιμείται[239], αλλά και μην γνωρίζοντας πολλούς άγιους, αφιέρωσε το ναό στον αγ. Εμμεράμ.[240]

(εικόνα 7)

(εικόνα 8)

Αρχιτεκτονική και δομή

Δεν έχουμε σωσμένες πηγές με περιγραφές του ναού από την εποχή του Πρίμπινα. Ξέρουμε, ότι οι Σλάβοι τότε δεν ήξεραν πως να κτίζουν χριστιανικούς ναούς και ότι τα κτίρια τους ήταν είτε ξύλινα είτε

πήρε την Νίτρα χωρίς μάχη και ως απόδειξη της τελικής κατάληψης ισοπέδωσε τα κτίσματα του Πρίμπινα, τα όποια ήταν ξύλινα. KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. σ. 66-67.

[238] Ήταν επίσκοπος ο όποιος κήρυξε το Ευαγγέλιο στην Βαυαρία, όπου και μαρτύρησε το 652 μ.χ.

[239] Ο Πρίμπινα βαπτίσθηκε στο Treisma, όπου ήταν ο ναός του αγ. Μάρτιν και παλιό μοναστήρι του αγ. Ιππολύτου. Στον Βίο των άγιων Ζόραδ και Βενέδικτου αναφέρετε, ότι ο Ζόραδ στην Νίτρα πήγε στο μοναστήρι του αγ. Ιππολύτου όπου βρισκόταν και ο δεύτερος ναός του αγ. Μάρτιν, ακριβώς, όπως στην πόλη, που βαπτιστικέ ο Πρίμπινα. HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 22. Δεν υπάρχει άλλη σωσμένη μαρτυρία για ναούς του αγ. Εμμεράμ στην τότε Μεγάλη Μοραβία.

[240] Το όνομα του ναού μαρτυρείται πρώτη φορά το 1070 μ.χ. από τον Μαύρο στο Βίο των άγιων Ζόραδ και Βενέδικτου. "Positus autem est ibidem Benedictus in basilica s. Emmerami martyris in eadem sepultura, qua pausabant ossa beati Andreae, eius s. Patris." HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 20.

πλινθόκτιστες καλύβες. Ως εκ τούτου, ο Πρίμπινα αναγκάστηκε να καλέσει Γερμανούς κτίστες, συντηρητές εικόνων, και άλλους ειδικούς. Αυτή η θεωρία βασίζεται στην πληροφορία, ότι αργότερα στην Πανονία όταν έκτισε το νέο του κάστρο, κάλεσε για την δόμηση του ναού, μάστορες και καλλιτέχνες από το Σαλσβούργο.[241]

Τις διαστάσεις του ναού, εφόσον δεν σώθηκαν ολόκληρα τα θεμέλια του, τις υπολογίζουμε από τις αναλογίες του δεύτερου ναού (ο οποίος εχτιστικε αργότερα στο Μπλατνογραντ) (εικόνα 13), αλλά και από την χρήση του. Αρχικά δεν ήταν φτιαγμένος ως καθεδρικός ναός[242] ούτε μοναστηριακός ναός, αλλά ως εκκλησία στο κάστρο, οπότε ήταν σχετικά μικρός.[243] Αυτό βλέπουμε και αργότερα, όταν η Νίτρα το 1116 μ.χ. ξανά έγινε έδρα του επισκόπου με το μικρό της καθεδρικό ναό, αφού δίπλα του κτίστηκε η μεγάλη Βασιλική (εικόνα 9).[244]

(εικόνα 9)

Ο ναός του Αγ. Εμμεράμ στο Ρεγενσβούργο ήταν αρχικά η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου του Τροπαιοφόρου. Μετά το θάνατο του Αγ. Εμμεράμ και την ανακομιδή των λείψανων του στο ναό του αγ. Γεωργίου, άλλαξε και το όνομα του. Αυτός ο ναός έγινε πρότυπο για τους ναούς της ευρύτερης περιοχής. Το σχέδιο αυτού του ναού (εικόνες 11, 12) έχει πολλά κοινά με το ναό του Πρίμπινα στην Νίτρα (εικόνες 10, 21).

---

241 "Post modum vero roganti Priwinae misit Liupramus archiepiscopus magistros de Salzburch muratores et pictores, fabros et lignarios, qui infra civitatem Priwinae honorabilem ecclesiam construxernut... Ιη qua ecclesia
Adrianus martyr humatus pausatur." (από το Conversio) Ο ναός αυτός του μάρτυρος Αδριανού υπήρχε ως ερείπιο το 1842, HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 15.

242 Η Νίτρα έγινε έδρα του επίσκοπου επί του αγ. Μεθόδιου, όταν ο πάπας Ιωάννης Η` το 880 με το χρυσόβουλο Industriae tuae κήρυξε την Νίτρα ως επισκοπή με τον πρώτο επίσκοπο Wiching υπό τον αρχιεπίσκοπο Μεθόδιο.

243 Ομοίως και στο κάστρο Trenčín, εκείνης της εποχής στην Σλοβακία, και στη Πράγα της Τσεχίας ο ναός στο κάστρο ήταν μικρός. HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 19.

244 HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 49.

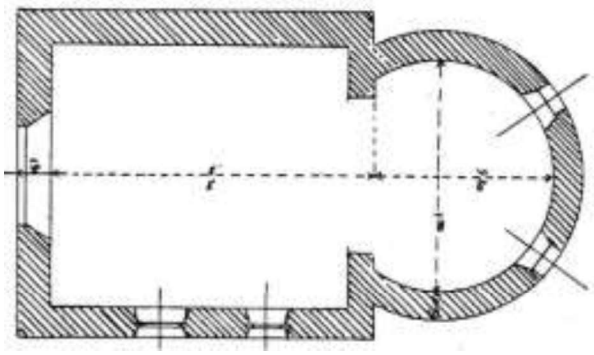

(εικόνα 10) Αναπαραγωγή του αρχαίου σχεδίου του ναού του Πρίμπινα

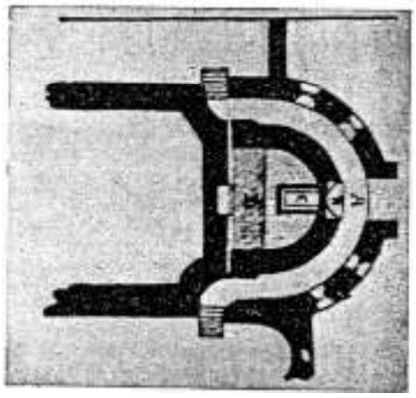

(εικόνα 11) Σωσμένο μέρος του παλιού ναού του αγ. Εμμεράμ στο Ρεγενσβούργο, σήμερα ως κρύπτη

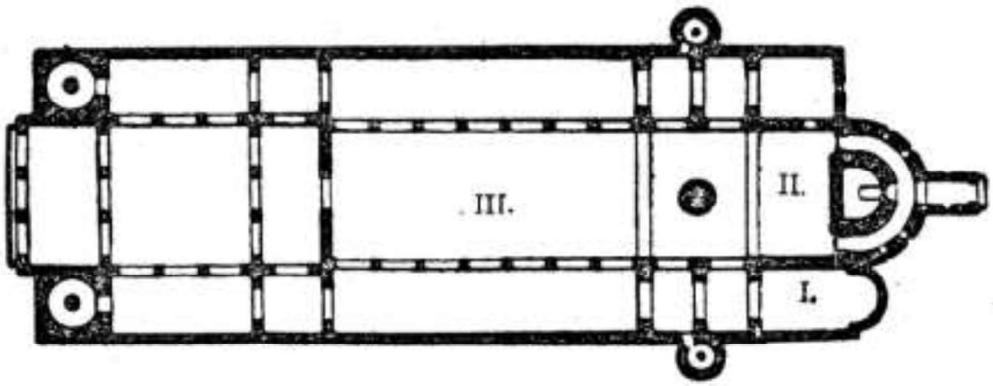

(εικόνα 12) Σχέδιο του ναού του αγ. Εμμεράμ στο Ρεγενσβούργο
(Ι.Το αρχαίο παρεκκλήσι, ΙΙ. Ο μεταγενέστερος ναός μετά κρύπτης, ΙΙΙ. Η Βασιλική στην σημερινή της μορφή)

Τα αρχαία μέρη του ναού στην Νίτρα είναι από τετραγωνισμένες πέτρες αμμόλιθου, διαστάσεων περίπου 20x30 εκατοστά (εικόνα 14, 30, 31). Το ιερό, από την μέση και άνω αποτελείται από τούβλα, τα όποια προστέθηκαν σε διορθώσεις. Τα εν λόγο τούβλα καλύφτηκαν με το πέρας των εργασιών, με σοβάδες, και ως εκ τούτου σήμερα μπορούμε να παρατηρήσουμε μόνο τους εναπομείναντες λίθους.

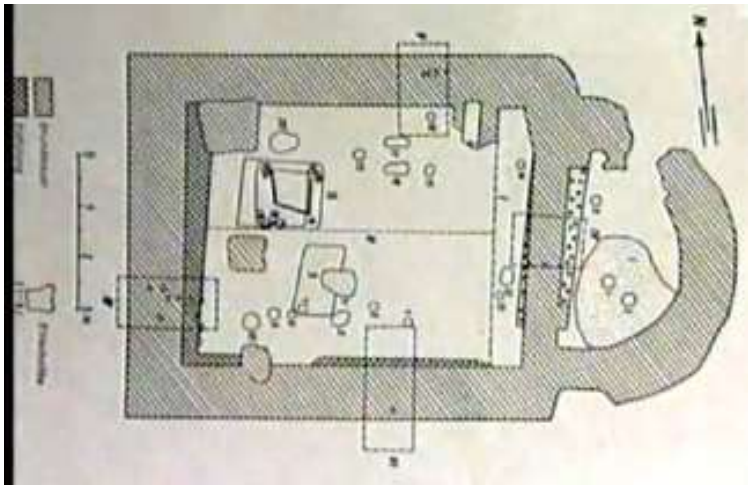

(εικόνα 13) Ο ναός του Πρίμπινα στο Μλάτνογραδ στην Πανονία

Το ιερό είναι «δεμένο» με τον υπόλοιπο τοίχο (εικόνα 14, 30, 31). Μέχρι το 1930 υπήρχαν θεωρίες, ότι το ιερό είναι ένα μέρος αρχαίας ροτόντας.[245] Το ιερό έχει μορφή ¾ του κύκλου (εικόνα 10). Άλλες εκκλησίες στην περιοχή είχανε το ιερό σε σχήμα ορθογώνιο (εικόνες 15, 16) 1/2 κύκλου (εικόνες 17, 18, 19, 21), ενώ άλλες ήταν ροτόντες (εικόνα 20).

(εικόνα 14)

(εικόνα 15) Kostoľany pod Tribečom, εκκλησία του Αγ. Γεωργίου,

(εικόνα 16) Kopčany, ναός της αγ. Μαργαρίτας Αντιοχείας, 9ου. – 10ου. αιώνα

[245] Ο Hodál αναφέρει τον Henszlmann και το άρθρο του το 1866. HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 74.

(εικόνα 17) Η Βασιλική στην Μπρατισλάβα, δεύτερο μισό του 9ου. Αιώνα

(εικόνα 18) Devín, δεύτερο μισό του 9ου. αιώνα

(εικόνα 19) και η αναπαράσταση του ναού στο Devín

(εικόνα 20) Ροτόντα στο Ducové - Kostelec, δεύτερο μισό του 9ου. αιώνα

(εικόνα 21) Σύμφωνα με τον Hodál ο ναός του Πρίμπινα έμοιαζε με το ναό του αρχάγγελου Μιχαήλ στο κοντινό χωριό Drážovce.[246]

[246] HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 85.

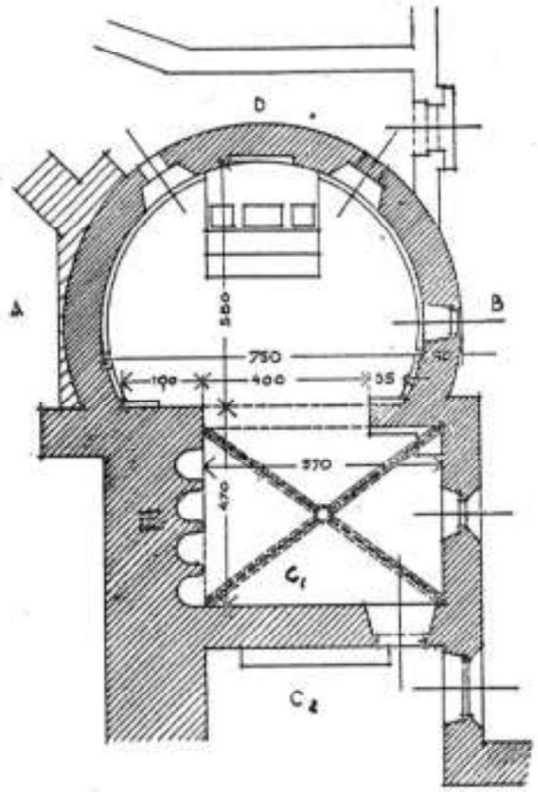

(εικόνα 22)

Οι σημερινές διαστάσεις είναι 7,5 πλάτος και 7,2 μέτρα ύψος. Τα τοίχοι έχουν πάχος 90 εκατοστά (εικόνες 22, 26). Ο ναός είναι μικρός, επειδή στις μεταγενέστερες αλλαγές γκρέμισαν μερικώς τα τείχη. Όπως απέδειξαν οι ανασκαφές το 2007[247] ο ναός (εκτός του ιερού) ήταν ορθογώνιος, 10,3 x 11,2 μέτρα.[248]

Παρατηρώντας Γερμανικές εκκλησίες[249] της εποχής, υπολογίζουμε, ότι αρχικά στο ιερό ήταν μόνο δυο στρόγγυλα παράθυρα (εικόνα 9).

Ο νότιος τοίχος του ναού είχε επίσης δυο παράθυρα (εικόνες 4, 22, 31), όπως βλέπουμε και σήμερα, αλλά και από παλαιότερες απεικονίσεις. Όμως ήταν μακρόστενα, με ημικύκλιο σχήμα από πάνω. Η πόρτα δεν υπήρχε σε αυτό το τοίχο. Ο βόρειος τοίχος δεν είχε παράθυρα (παρόμοιας με

[247] Δημοσίευση αναφέρει η εφημερίδα SME [online]. [2013-07-22]. Διατίθεται στο Διαδίκτυο: http://www.sme.sk/c/3986670/v-nitre-nasli-maltu-mozno-z-pribinovho-kostola.html.
[248] HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 80.
[249] Η περίπτωση αυτή είναι γνωστή λόγο του γεγονότος ότι ο Hodal είχε παρατηρήσει τέτοιους ναούς προ του Β'.Π.Π. όταν αυτοί ακόμα δεν είχαν ισοπεδωθεί.

εκκλησίες της εποχής). Αυτό γινόταν για πρακτικούς λόγους για την αποφυγή εισροής κρύου εντος του κτιρίου. Τον δυτικό τοίχο τον γκρέμισαν το 1622-42 μ.χ. όταν ένωσαν το ναό με μια νεότερη εκκλησία. Εκεί ήταν η είσοδος, πιθανότατα τετραγωνικής μορφής.[250]

Ο Ναός σήμερα φέρει πύργο (εικόνες 3, 4, 9), ο οποίος χτίστηκε αργότερα, όταν ενταφιάστηκαν μέσα οι Αγ. Ζόραδ και Βενέδικτος το 1030 μ.χ. Αυτό το υπολογίζουμε από την μορφή του πύργου (με στρογγυλή βάση), που απεικονίζεται σε σφραγίδα του 13ου αιώνα (εικόνα 23). Η καμπάνα, αν υπήρχε, βρισκόταν απλός σε κάποιο άνοιγμα του τοίχου πάνω από την είσοδο.

(εικόνα 23)

Το ιερό από μέσα ήταν στρογγυλό, ενώ ο ναός έφερε επίπεδη οροφή (εικόνες 24, 25). Το πάτωμα ήταν από μείγμα πηλού με ασβέστιο[251] ή από το βράχο πάνω στο οποίο ήταν χτισμένος ο ναός[252].

Εντος του ναού, από την Αγ. Τραπεζα και τις αγιογραφίες δεν διασώθηκε τίποτα εκτός από μια τοιχογραφία ενός σταυρού (εικόνα 27). Σήμερα έχει μέσα, μια αναπαράσταση της Αγίας Τράπεζας (εικόνα 28).

---

[250] HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 90.

[251] HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930. σ. 90.

[252]Ελλειψη επίσημης αρχαιολογικής δημοσίευσης, βασιζόμαστε στην δημοσίευση της εφημερίδας SME [online]. [2013-07-22]. Διατίθεται στο Διαδίκτυο: http://www.sme.sk/c/3986670/v-nitre-nasli-maltu-mozno-z-pribinovho-kostola.html.

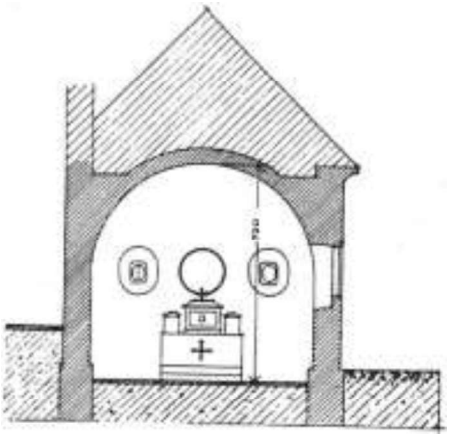

(εικόνα 24) Το ιερό. Όψη από δυτικά προς ανατολικά

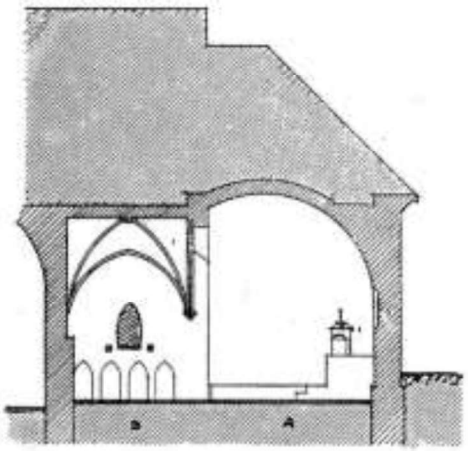

(εικόνα 25) Ο ναός. Άποψη από την νότια προς την βόρεια πλευρά.

(εικόνα 26) Το ιερό από έξω

(εικόνα 27) Η σωζόμενη τοιχογραφία στο ναό

(εικόνα 28) Η αναπαράσταση της Αγίας Τράπεζας

(εικόνα 29) Εναέρια φωτογραφία του κάστρου στην Νίτρα

(εικόνα 30)

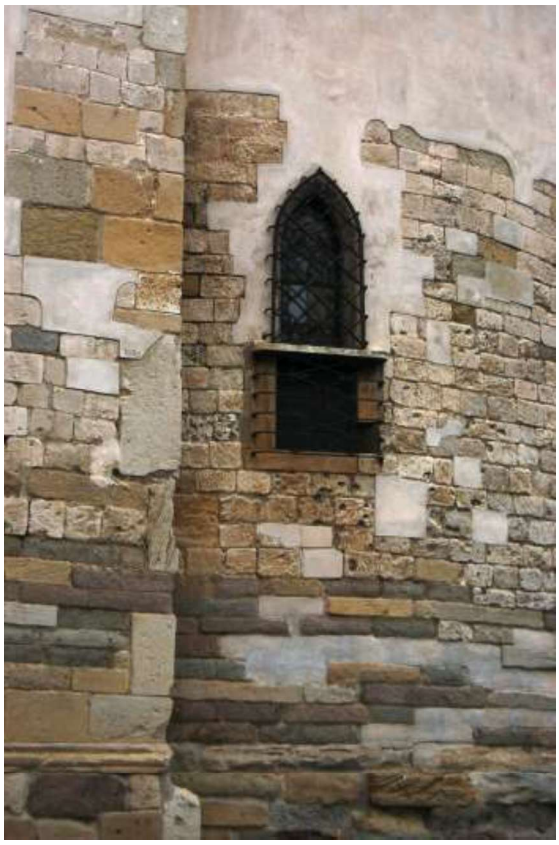

(εικόνα 31)

Βιβλιογραφία

HAVLÍK, L. E. 1992. *Kronika o Velké Moravě*. Μπρνο : Jota, 1992. 249σ. ISBN 80-85617-04-8.

HODÁL, J. 1930. *Kostol kniežaťa Privinu v Nitre*. Νίτρα, 1930.

KUČERA, M. 1986. *Postavy veľkomoravskej histórie*. Μαρτιν : Osveta, 1986. ISBN 70-050-86.

εφημερίδα SME [online]. [2013-07-22]. Διατίθεται στο Διαδίκτυο: http://www.sme.sk/c/3986670/v-nitre-nasli-maltu-mozno-z-pribinovho-kostola.html

SEGEŠ, V. – VIŠVÁDER, F. 1998. *Kniha kráľov*. Μπρατισλάβα : ComExis, 1998. 300σ. ISBN 80-967862-0-2.

ŠTURÁK, P. 2002. [online]. [2013-08-14]. *Prierez dejinami gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*, Πρεσοβ : GBF PU, 2002. ISBN 80-8068-157-0. Διατίθεται στο Διαδίκτυο: <http://pulib.sk/elpub/sturak/index.htm>.

THE CHURCH OF PRINCE PRIBINA

Anton PAŽICKÝ, doctorand, Faculty of Theology, Aristotle University of Thessaloniki, University Campus, 54124 Thessaloniki, Greece, pazicky.anton@gmail.com

Abstract

The study discusses the first appearance and manifestations of Christianity on the territory of Slovakia in the first half of the 9th century. It deals with the period of the reign of Prince Pribina and the penetration of Christianity into the territory of the historic Principality of Nitra. Prince Pribina was the first prince, under whose rule in 828 the first Christian church was built under the administration of the Archbishop of Salzburg. Furthermore, the study deals with historical events that surround the Pribina rule and life, the socio-political situation of the Principality of Nitra and its relation to Great Moravia and its context. In the last part the study analyzes architectural elements of the early Christian buildings of this period.

Key words

Architecture, History, Prince Pribina, Church, Christianity